

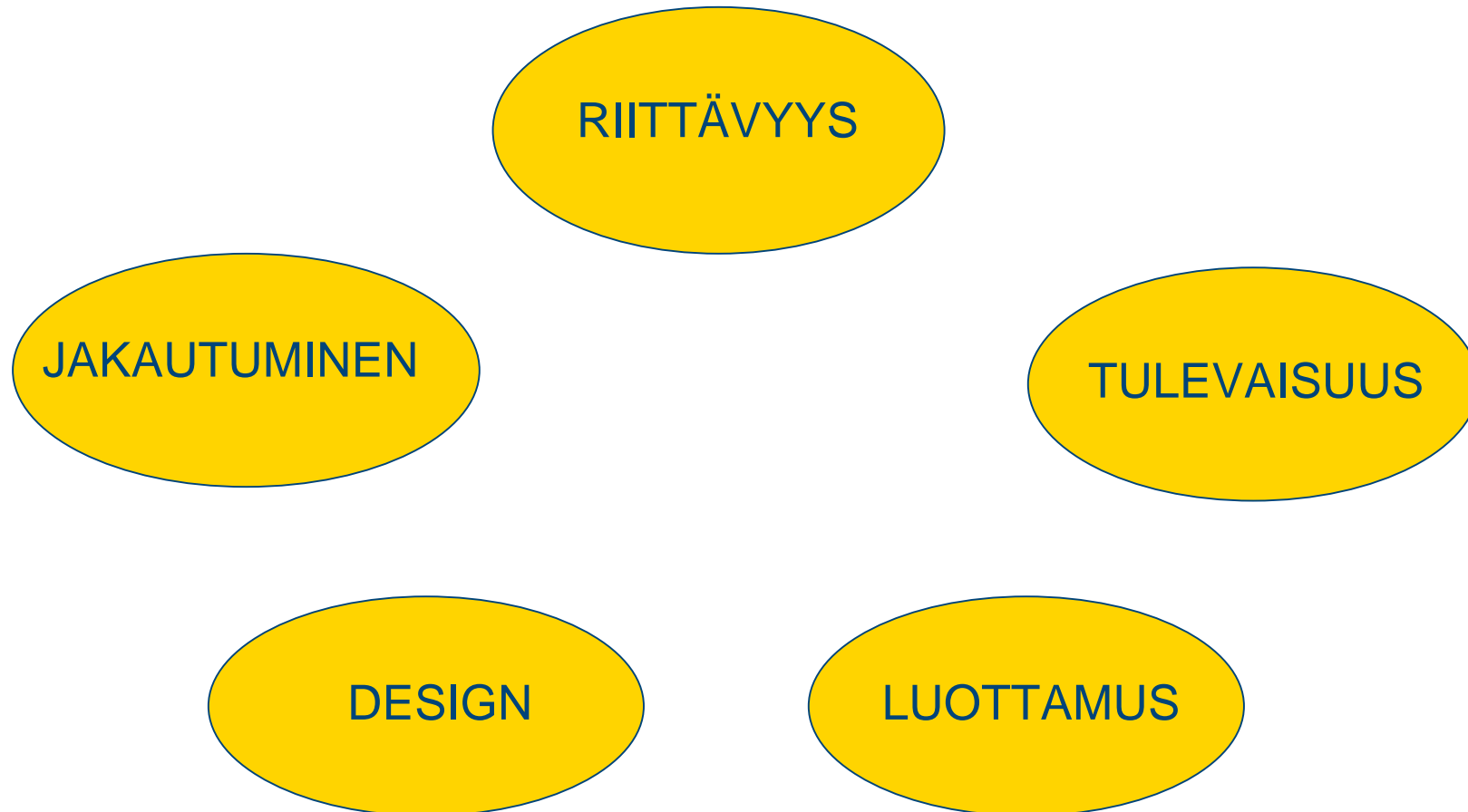
Pyydetty kommenttipuheenvuoro

**Aktuaaritoimen kehittämissäätiön
syysseminaari 19.11.2008
Jukka Rantala**

Pitkän aikavälin laskelmien luonteesta

- Eivät ennusteita, eivät varsinkaan kymmenien vuosien päähän ulottuvat laskelmat
  - yksilöllisiin tileihin perustuneen maksuperusteisen kansaneläkejärjestelmän synnystä on kulunut 70 vuotta!
- Desimaaleihin tai niiden osiin ei saa tuijottaa
- Laskelmat ovat tarpeellisia, koska ne tuovat esiin rakenteelliset seikat pitkäjänteisen ja evästävät siten vastuullisen eläkepolitiikan tekemistä
- Tulevaisuuden epävarmuudesta ei päästä eroon millään laskelmilla tai eläkejärjestelmän muutoksilla
  - Laskelmat vuodesta toiseen eivät kuitenkaan heilu niin paljon kuin osakekurssit, jotka myös kuvaavat tulevaisuuden odotuksia!
- Useimmiten on esillä eläkejärjestelmän taloudellinen kestävyys

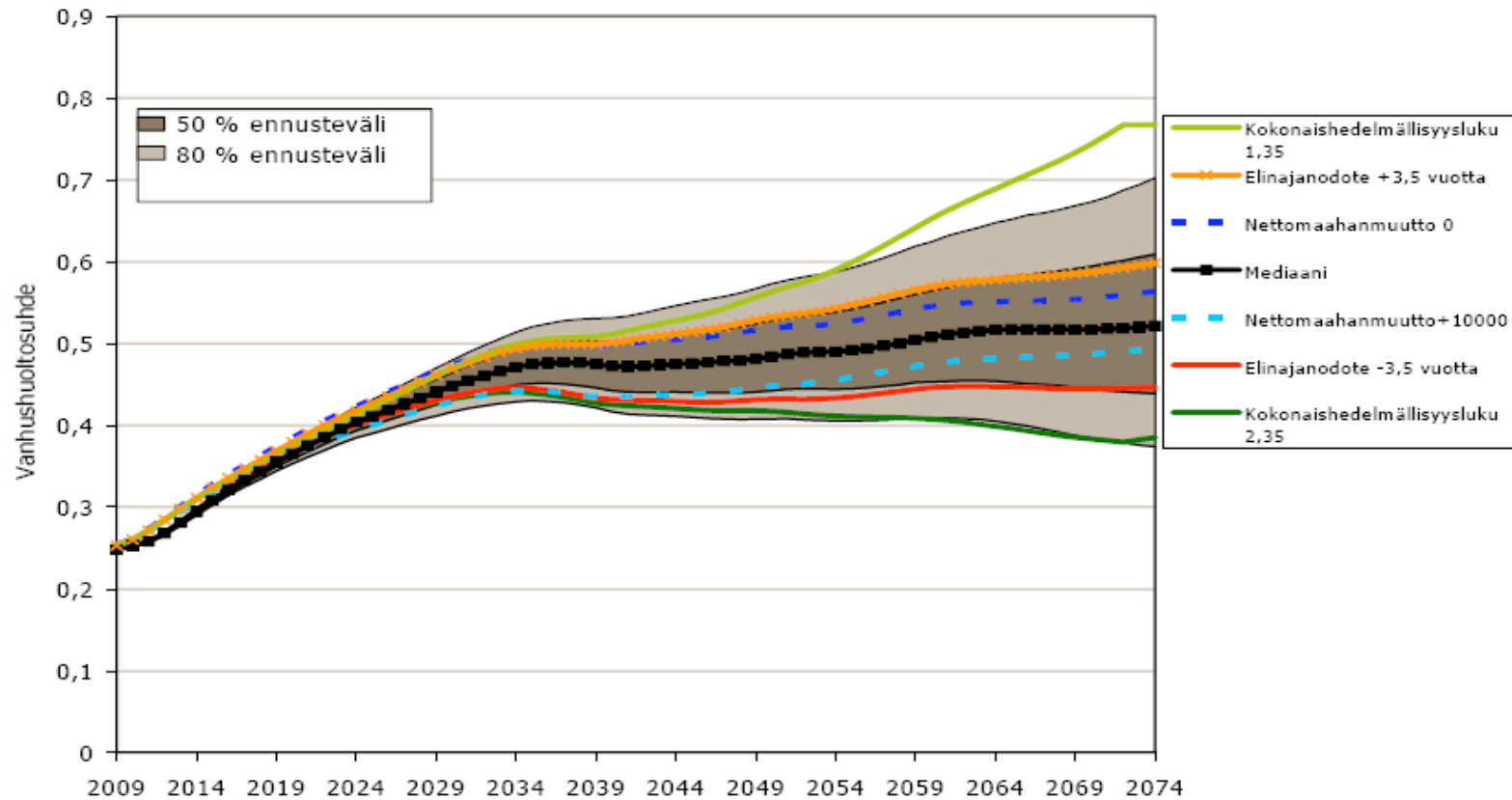
Eläketurvan sosiaalinen kestävyys - viisi näkökulmaa

Näkökohtia

- Tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus korostaa ennakointityön merkitystä
- Ennakointi ei tuota totuuksia ja kestävyysarviointiin liittyy paljon sopimuksenvaraista
- Taloudellista, poliittista ja sosiaalista kestävyyttä koskevia arvioita pitäisi tehdä samanaikaisesti
- Tämänhetkinen eläketurvan sosiaalinen kestävyys ei ole huono
- Keskeiset kysymykset liittyvät tulevaisuuteen ja tulonjakoon:
  - Tällä hetkellä riskiryhmiä erityisesti matalia tk-eläkkeitä ja pelkkää kansaneläkettä saavien joukossa
  - Samoilla riskiryhmillä epävarmuus tulevasta kehityksestä ehkä kouriintuntuvin (etuuksien indeksointi, riippuvuus poliittisista päätöksistä, elinaikakertoimen vaikutukset)
  - Tulevaisuudessa eläkkeiden taso suhteessa ansioihin näyttäisi pienentyvän. Elinajan kasvu ja pitkät eläkeperiodit voivat nostaa eläkkeensaajien köyhtymisen kysymykset esille.
- Ihmisillä on tulevaisuutta koskevaa huolta; ratkaisujen tulisi pyrkiä ennemmin hälventämään kuin lisäämään niitä

Ikärakenteemme muuttuu epäedullisemmaksi ns. vanhushuoltosuhteen (65+/15-64 -v.) ennustejakauma erilaisilla skenaarioilla

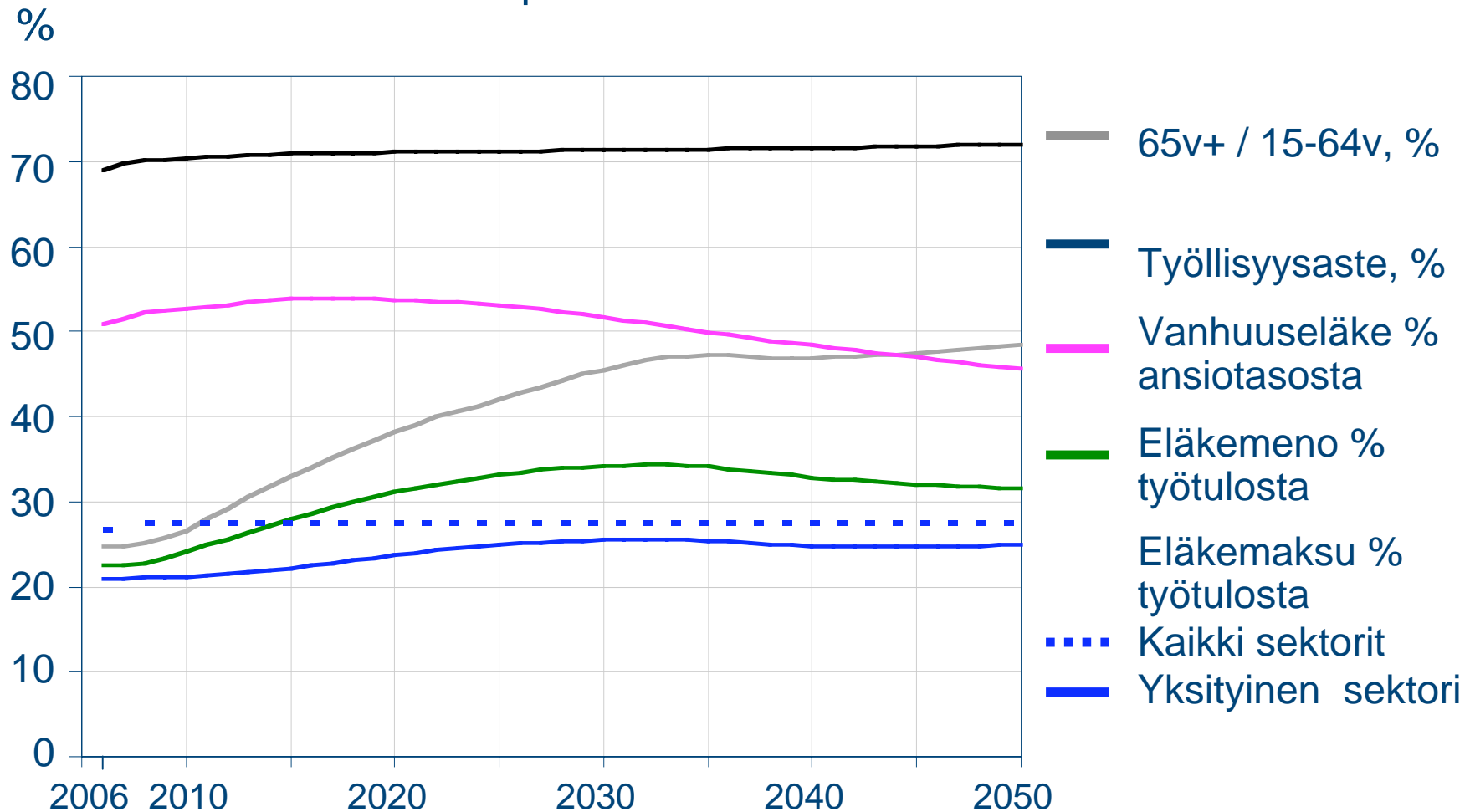

Lähteet: Tilastokeskuksen väestöennuste 2007, Alho 2008 ja VNK:n Tilastokeskuksen 2007 väestöennusteen perustuvat laskelmat

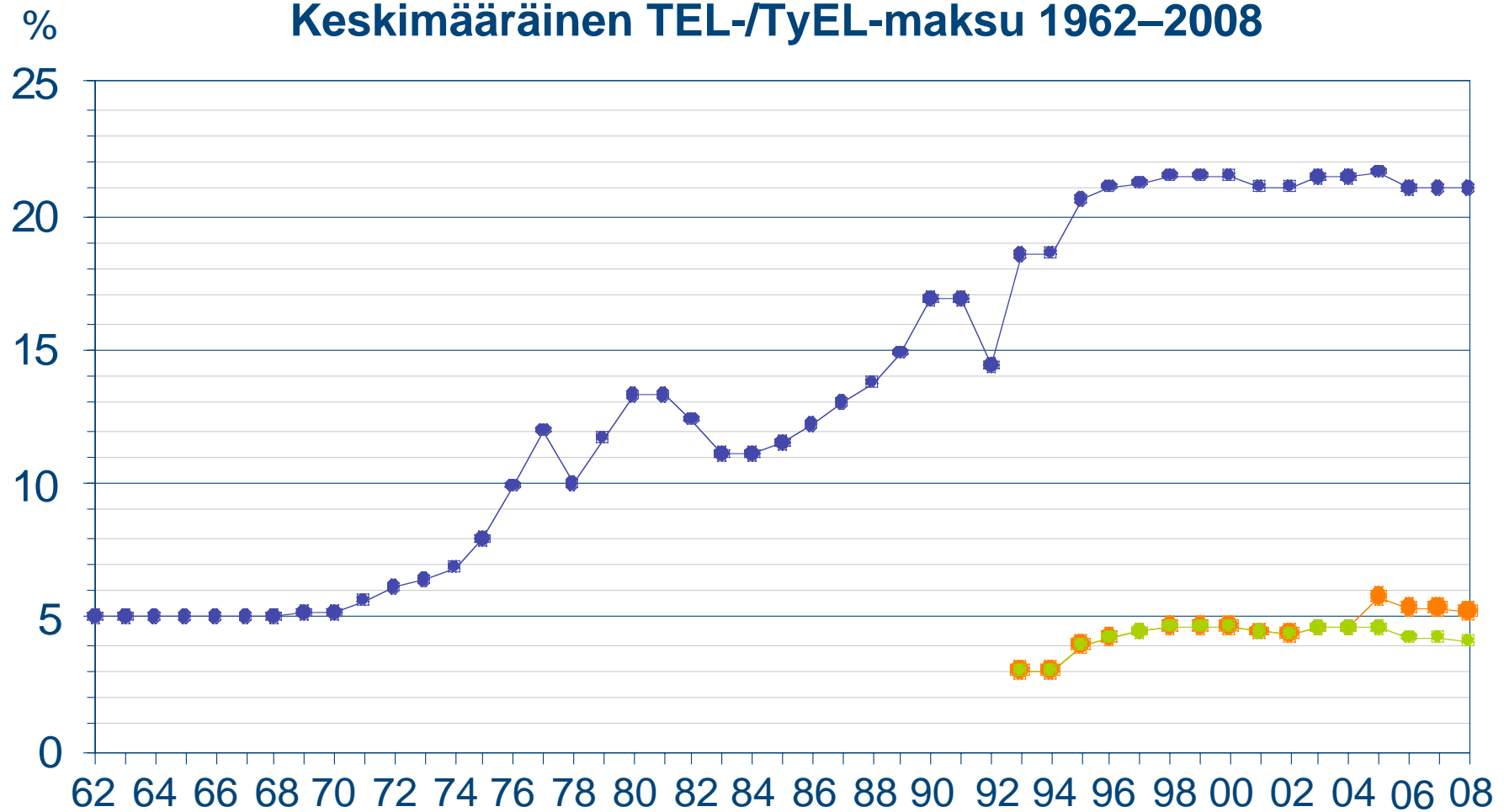

Miten Suomen eläkejärjestelmä ottaa vastaan rajun ikärakenteen muutoksen

ETK:n pitkän aikavälin laskentamallin mukaan

Keskimääräinen TEL-/TyEL-maksu 1962–2008

Työnantajan ja työntekijän
maksu yhteensä

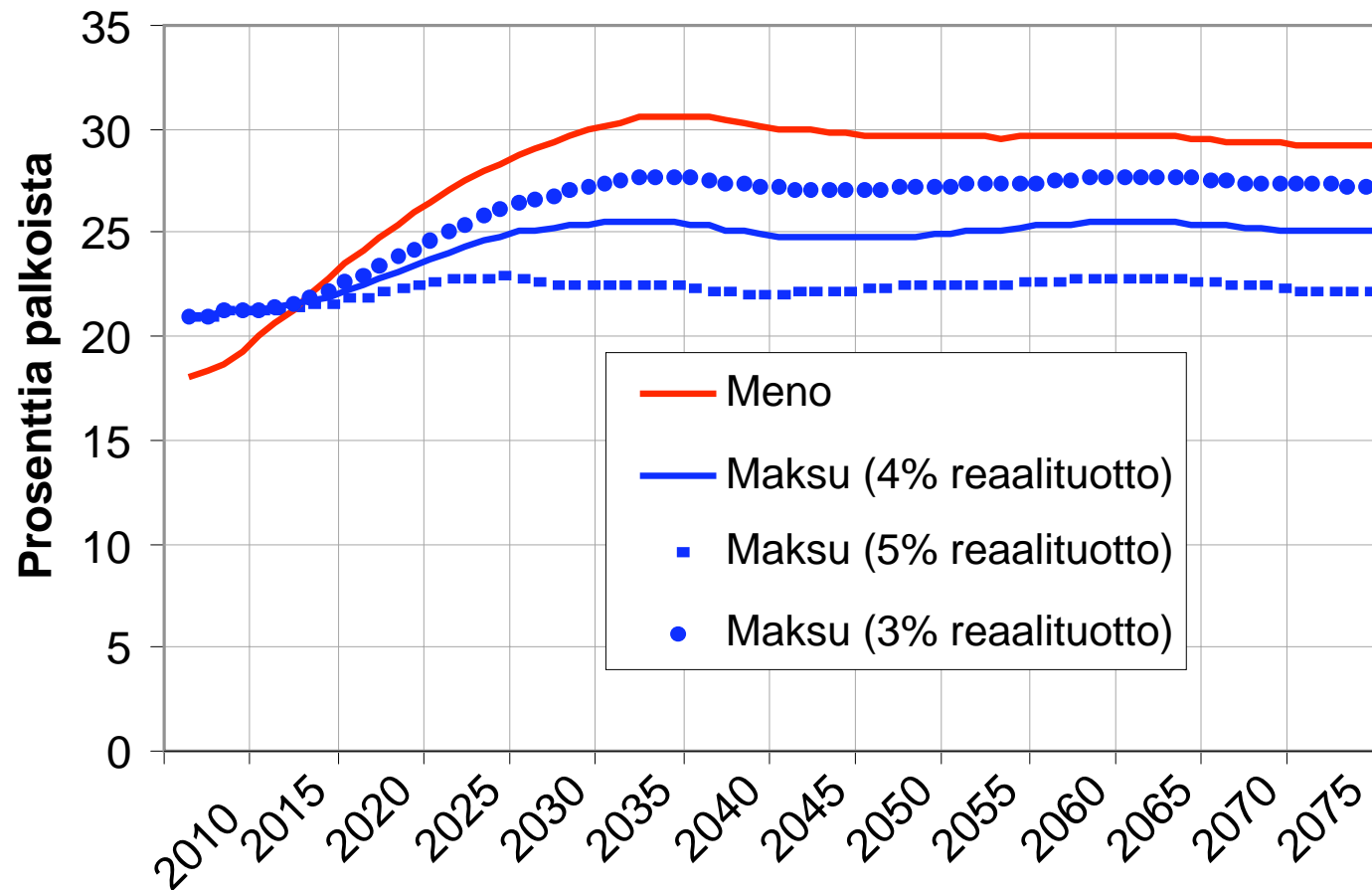
Alle 53-vuotiaan
työntekijän maksu

53 vuotta täyttäneen
työntekijän maksu

TyEL-menot ja -maksut

prosenttia palkkasummasta*

*Eläketurvakeskuksen 2007 pitkän aikavälin laskelma, perusvaihtoehto.

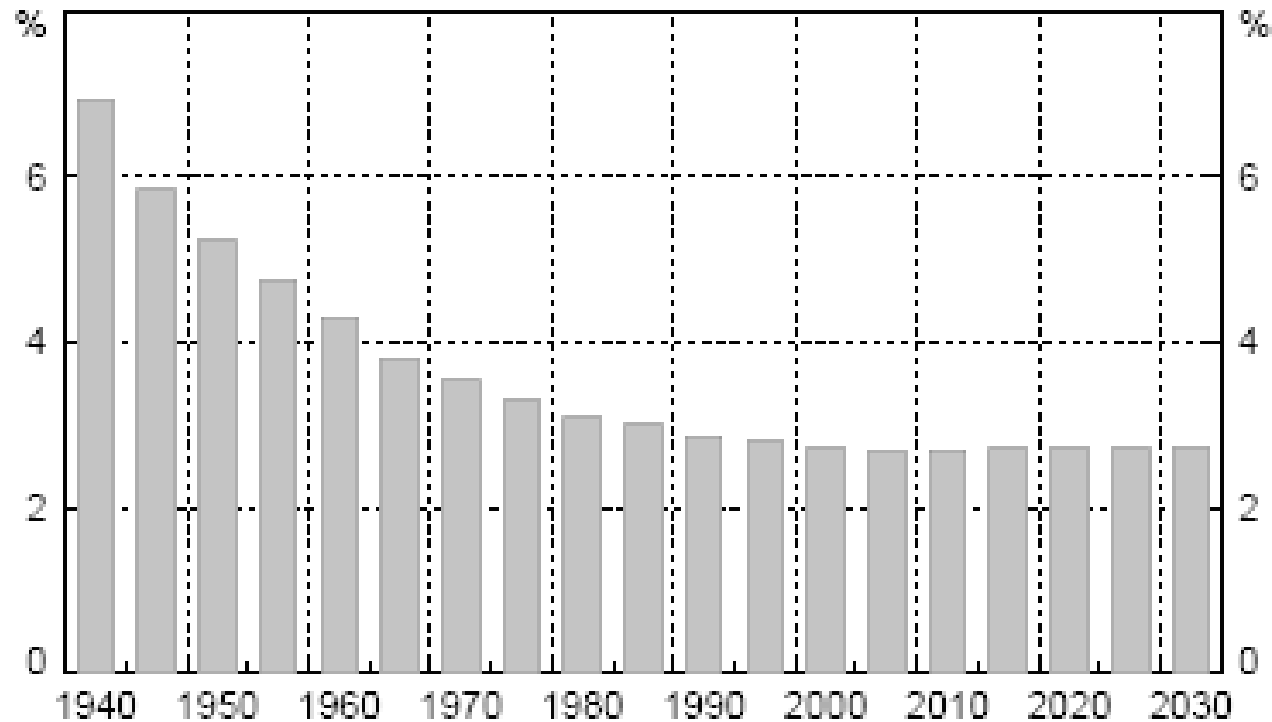
Hyvien vuosien vaikutus eläkemaksuun ja –varoihin, toteutunut vs. ennakoitu kehitys

	Reaalituotto	TyEL-maksu	Varat % palkoista
	o	2007	2007
Oletus/Ennuste*	3.0 %	22,9 %	155 %
Toteutuma**	5.8 %	21,1 %	185 %

*Eläketurvakeskuksen 1999 pitkänaikavälin laskelma, perusvaihtoehto.

** Yksityisalojen eläkevarojen keskimääräinen reaalituotto 1997-2006.

Sukupolvittainen TEL- tuottoennuste

Kukin pylväs ilmaisee yhden kohortin TEL-maksuilleen saaman keskimääräisen reaalityuoton (% vuodessa). Kohortit on merkitty syntymävuoden kohdalle.

Lähde: Korkman ym.: Hyvinvointivaltion rahoitus – riittävätkö rahat, kuka maksaa? ETLA 2007

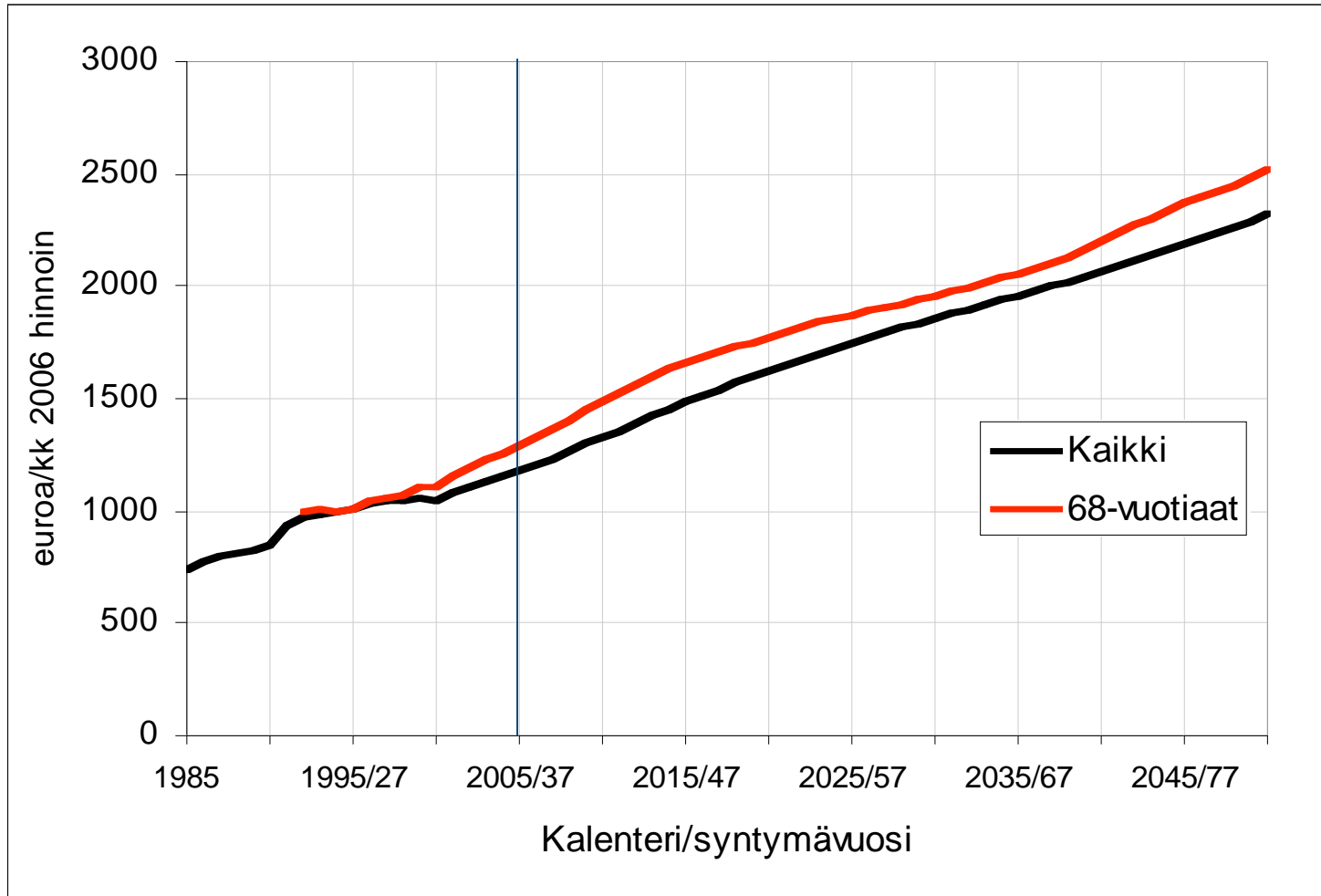
Työeläkeindeksin ansio-osan nosto 20 %:sta 50 %:iin ja 100 %:iin, eläkemenon lisäys (PTS 2004).

	50/50	100/0
2010	0,6	1,5
2015	1,0	2,8
2025	1,8	5,1
2035	2,2	6,5

Paluu puoliväli-indeksiin?

- Indeksiturvan kustannuksia ei rahastoida, vaan ne rahoitetaan aina kunkin vuoden maksutulosta
  - Vaikutus maksuun jokseenkin sama kuin menoon
- Puoliväli-indeksin palautus lisäisi maksujen nousupaineita entisestään
- Muutoksen maksaisivat tulevat työssä olevat
- Nyt eläkkeellä olevat ja muutoksen aikoihin eläkkeelle siirtyvät eivät rahoittaisi etuuden parantumisesta
- Eniten hyötyisivät henkilöt, jotka siirtyvät eläkkeelle muutoksen tullessa voimaan
- Täysimääräisesti etuuden parantumisen maksaisivat nyt syntyvät henkilöt
- Kulutustarpeiden muutos iän mukana?

Keskieläke €/kk, 2006 hinnoin*

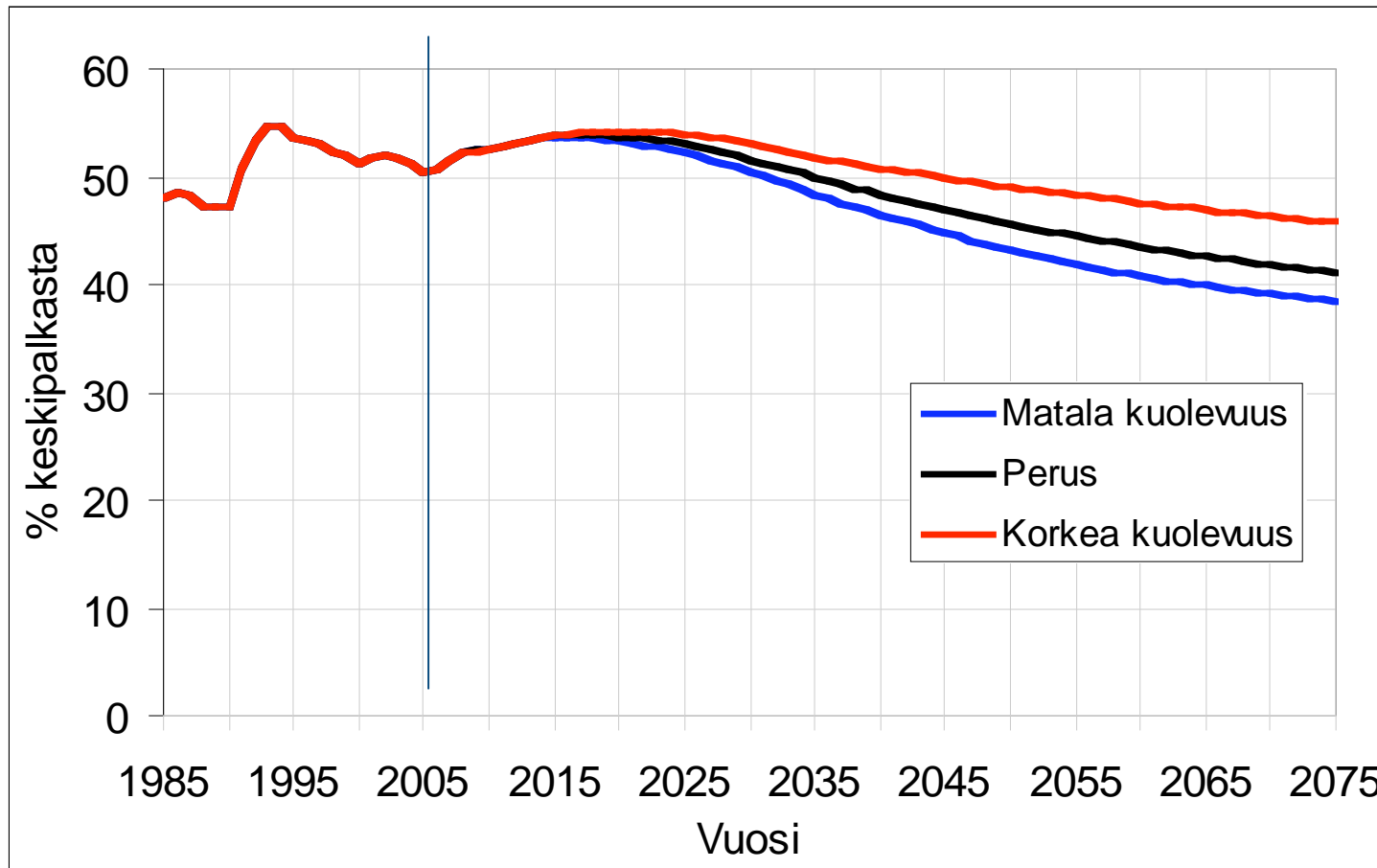

*Suomessa asuvat omaeläkkeensaajat pl. osa-aikaeläke

Biström, Elo, Klaavo, Risku & Sivonen 2007

Herkkyystarkastelu: Keskieläke suhteessa keskipalkkaan eri kuolevuusvaihtoehdoissa

Elinaikakerroin yliarvioitu? Pohjoismaista vertailua väestöennusteista

		Elinajanodote, miehet ²			Elinajanodote, naiset ²			Kokonais-hedelmällisyysluku ²		
		2002	2025	2050	2002	2025	2050	2002	2025	2050
Islanti ³	Stalice ¹	78,9	-	82,1	82,8	-	84,8	1,93	2,05	2,05
	Eurostat	78,7	-	-	82,5	-	-	1,93	-	-
	YK	79,3	82,4	83,4	82,7	85,6	86,7	1,99	1,85	1,85
Norja ⁴	SSB ¹	78,5	-	84,7	81,6	-	88,9	1,75	-	-
	Eurostat	78,4	-	-	81,5	-	-	1,75	-	-
	YK	78,7	80,5	82,7	81,8	85,0	87,2	1,80	1,85	1,85
Ruotsi	SCB ¹	77,7	81,5	83,8	82,1	84,8	86,3	1,65	1,85	1,85
	Eurostat	77,7	81,4	83,3	82,1	85,0	86,5	1,65	1,85	1,85
	YK	77,8	81,4	83,5	82,3	85,2	87,0	1,67	1,85	1,85
Suomi ⁵	TK1	74,9	80,9	85,8	81,5	86,2	89,7	1,72	1,84	1,84
	Eurostat	74,9	79,5	81,9	81,5	84,8	86,5	1,72	1,80	1,80
	YK	74,9	79,2	81,5	81,7	84,8	87,0	1,75	1,85	1,85
Tanska ⁶	DST ¹	74,9	80,7	83,0	79,5	84,2	86,0	1,72	-	-
	Eurostat	74,8	78,7	80,9	79,5	82,1	83,7	1,72	1,79	1,80
	YK	75,0	78,6	80,7	79,6	83,3	85,2	1,76	1,85	1,85

Miten päätetään?

- Työmarkkinapohjaisten eläkkeiden organisointi ja lakisääteisyysaste vaihtelee maailmalla suuresti
  - Yksilölliset tai työnantajakohtaiset eläkkeet ilman juuri minkäänlaista etuuksien poliittista säätelyä
  - Sopimusperusteiset toimialakohtaiset järjestelmät – voivat olla täysin työmarkkinapohjaisia tai lailla on säädetty pakollisuus ja jotkin minimiehdot esimerkiksi maksu (esim. Hollanti ja Sveitsi)
  - Työmarkkinaosapuolten sopimus on kolmikantaisesti kirjoitettu lakiin (Suomi)
  - Edut: kattavuus, turva ei ole pelkän ”yleissitovuuden varassa”, yhtäläiset edut parantavat liikkuvuutta, pätkätyöt mukana, järjestelmän kehittämisen vakaus
- Suomen yksityisen sektorin eläkejärjestelmä ei ole ainutlaatuinen siinä mielessä, että monissa muissakin maissa lakisääteinen eläkkeen toimeenpano on yksityisillä keskenään kilpailevilla eläkelaitoksilla ja että järjestelmän sisällöstä päätettäessä työmarkkinaosapuolilla on paljon sananvaltaa

Pakolliset työeläkkeet yksityisessä hoidossa, 3 casea

17

	Suomi	Alankomaat	Sveitsi
Eläkejärjestelmän rakenne	Asumisperusteinen kansaneläke. Työeläke kattaa palkansaajat ja yrittäjät. Karttuvat eläkeoikeudet käytännössä samat toimialasta ja sektorista riippumatta.	Asumisperusteinen kansaneläke. Työeläkejärjestelmässä vain tk-eläke, ei kata yrittäjiä. Pakollinen lisäeläke 80 %:lla työntekijöistä. Enimmäkseen kollektiivisia, toimialakohtaisia sopimuksia. Kokonaiskattavuus n. 90%. Toimialakohtaisia eroja voi olla.	Työeläkejärjestelmä kattaa palkansaajat ja yrittäjät. Työeläkejärjestelmä takaa vähimmäisturvan maassa asuville (~kansanvakuutusjärjestelmä). Palkansaajat kattava pakollinen lisäeläke (BVG, puitelaki 1985-). Vähimmäistaso yhtenäinen. Yrittäjille vapaaehtoinen. Työnantajakohtaisia järjestelmiä.
Rahastot BKT:hen verrattuna (2005/2006)	Lakisääteiset eläkevarat n.70%	Lakisääteinen puskurirahasto (1998 → 2020) n. 5 %. Lisäeläke: ± 130 %	Lakisääteinen ns. maksuvalmiusrahasto: n. 6 %. Lisäeläke: ± 120 %.
Palkansaajan ja työnantajan eläkemaksut	Keskimääräinen TyEL-maksu: 21,1 %.	Eläkemaksu: 25,52%. Lisäeläkemaksu: ~ 15 %	Eläkemaksu: 9,8 %. Pakollinen lisäeläkemaksu: 9%-20 % (vaihtelee mm. iän mukaan).
Hallinto	Hajautettu hallinto: n. 50 eläkelaitosta	Hajautettu hallinto: Vanhuus- ja perhe-eläke: sosiaalivakuutuspankki SVB; Tk-eläkkeet (+ sairaus- ja työttömyysvakuutus): UVW laitos Verovirasto kerää maksut Lisäeläkkeet vakuutusyhtiöissä, yritys- ja toimialakohtaisissa rahastoissa: yht. 695	Hajautettu hallinto: Vanhuus- ja perhe-eläkekassat (Ausgleichskassen) sekä erilliset tk-eläkekassat (IV-Stellen). Kassoilla yhteinen keskuslaitos, ZAS (rekisterit, vastuunjako). Lisäeläke: rekisteröidyt lisäeläkelaitokset (1985: 16 000 → 2005: 6 000) n. 1 200 täysin toimivaa Takuurahasto
Liikkuvan työntekijän etuuksien säilyminen	Vapaakirjaoikeus. Viimeisen laitoksen periaate Eläkkeiden maksamista maasta toiseen sääntelee EU:n sosiaaliturvasopimus.	Vapaakirjaoikeus. Kansaneläkkeen maksamista maasta toiseen sääntelee EU:n sosiaaliturvasopimus, ei koske lisäeläkkeitä. Oikeus siirtää karttuneet lisäeläkeoikeudet toiseen järjestelmään (myös ulkomaille).	Vapaakirjaoikeus. EU:n sosiaaliturvasopimus kattaa myös BVG –lisäeläkkeen. Oikeus siirtää karttuneet lisäeläkeoikeudet toiseen järjestelmään.

kolmikanta
komitea
työryhmä
selvitysmies
työmarkkina-
järjestöt

Valmistelu

Sopimus tai
yhteisymmärrys

Hallitus

Aloite tai
impulssi

- käytäntö
- oikeuskäytäntö
- tutkimus, tilastot
- eri intressitahot
- kansalaiset
- taloudelliset paineet

Miksi kolmikanta

- työsuhteeseen liittyvä etu
- monessa maassa sopimus pohjainen
- lakisääteisyys edut
  - kattavuus, "yleissitovuus"
  - turvan yhtenäisyys > liikkuvuus, pätkätyöt

Eduskunta

Seuranta

Toimeenpano

Ohjeistus ja
koulutus

1 – 20 v

Mistä ehdottomasti pidettävä kiinni?

- Pakollisuus
- Kattavuus
  - Myös pätkätyöt mukana
- Ansaintaperiaate
- Eläkkeen tason oltava sellainen, että normaalin työuran tekevällä ei ole tarvetta lisäjärjestelyihin
- Luottamus säilyy
- Lakisääteinen työeläke on perusturvaa

Työmarkkinajärjestöjen neuvottelumuistio

17.9.2008

- Keskeiset työmarkkinajärjestöt jatkavat neuvotteluyhteistyötä työeläkejärjestelmän kehittämisestä tavoitteena järjestelmän toimivuuden ja kestävyuden varmistaminen.
- Vuoden 2009 aikana selvitetään mahdollisuudet useamman vuoden kattavaa maksutasoa koskevaan sopimukseen sekä arvioidaan työeläkeuudistusten tavoitteiden toteutumista ja mahdollisia muutostarpeita.
- Tavoitteena on pyrkiminen maksujen mahdollisimman tasaiseen ja ennustettavaan kehitykseen.

Lisätietoa eläkkeistä

- www.etk.fi
  - Faktasalkku
  - Tutkimus
  - Työeläkepäivien esitykset